โครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ตำบลนาแต้และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐

๑. หน่วยงานรับผิดชอบ

๑.๑ หน่วยงานหลัก สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

๑.๒ หน่วยงานบูรณาการ หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบาย

๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ: ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

๒.๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

๒.๒.๑ ประเด็นแผนแม่บท: ประเด็นพลังทางสังคม

๒.๒.๒ ประเด็นแผนย่อย: การเสริมสร้างทุนทางสังคม

๒.๒.๓ เป้าหมายของแผนย่อย: ภาคีการพัฒนามีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓

๒.๓.๑ หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

๒.๓.๒ เป้าหมาย: มูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้น

๒.๔ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

๒.๔.๑ เป้าหมายที่ ๑๖ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง

๒.๔.๒ เป้าหมายย่อย ๑๖.๗ สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดีในทุกระดับการตัดสินใจ

๒.๕ นโยบายรัฐบาล

๒.๕.๑ ข้อ ๑ นโยบายพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

- ข้อ ๑.๒ สืบสานต่อยอดโครงการพระราชดำริและโครงการตามแนวพระราชดำริ
- การส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒.๖ นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒.๖.๑ ข้อ ๓ พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

- ยกระดับทักษะผ่านหลักสูตร Reskill และ Upskill
- สร้างองค์ความรู้ ทักษะสมัยใหม่/สนับสนุนการประกอบอาชีพด้านการเกษตร

๒.๗ ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี ๒๕๗๐

- ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ ข้อ ๔ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท ข้อ ๔.๑.๑ พลังทางสังคม ข้อ ๔.๑.๑.๔ การดำเนินภารกิจตามแผนแม่บทพลังทางสังคม

/๓. หลักการ...

๓. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่และเขตติดต่อใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตำบลนาแต้และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และประมง โดยอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาลซึ่งเกษตรกรแต่ละรายมีที่ดินทำกินจำกัด สภาพของดินเป็นดินปนทรายเก็บกักน้ำได้ไม่ดี จึงเกิดปัญหาผลผลิตต่ำ ต้นทุนสูง รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านดอนคำ - เสนานฤมิตร ตำบลนาแต้ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร เมื่อพระองค์ทรงทราบถึงความทุกข์ยากของราษฎร จึงได้พระราชทานความช่วยเหลือ โดยมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างขึ้นบนที่ดินที่ราษฎรได้ทูลเกล้าฯ ถวาย ใน ๔ ตำบล ของอำเภอคำตากล้า คือ ตำบลนาแต้ ตำบลคำตากล้า ตำบลหนองบัวสิมและตำบลแพด ในระหว่างนั้นคณะกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้ร้องขอต่อสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้ ส.ป.ก. ปรับพื้นที่ทำการเกษตร และขุดขยายแหล่งน้ำให้แก่เกษตรกรผู้ถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลนาแต้และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนครด้วย

เมื่อมีการจัดตั้งฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พื้นที่ ๑๒๐ ไร่ ณ บ้านนาคำ ตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมดำเนินการสนองพระราชเสาวนีย์ พัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดสารพิษของราษฎรเพื่อการบริโภคในชุมชน และเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ช่วยให้ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการมีงานทำอย่างต่อเนื่อง มีรายได้เสริม และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีแปลงปลูกพืชสวน เช่น มะม่วงแก้ว มะขาม ฝรั่ง กล้วย และกระท้อน มีแปลงไร่ข้าวโพด แปลงพืชผักสวนครัว โรงเรือนเพาะเห็ด การทำฟาร์มสัตว์ปีก และการเลี้ยงปลา และเปิดโอกาสให้ราษฎรที่สนใจเรียนรู้ เข้าศึกษาดูงานในพื้นที่ เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในที่ดินของตน ราษฎรจะได้พัฒนาอาชีพของตนเองได้

ในส่วนของ ส.ป.ก. ได้นำรูปแบบโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง มาดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน) และน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร และรูปแบบฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ไปดำเนินการขับเคลื่อนให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน มีการปรับพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการทำการเกษตรให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านการผลิตเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนสินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ต่อมา ส.ป.ก. ได้จัดตั้งกองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จึงดำเนินงานสนองพระราชเสาวนีย์ในพื้นที่ดังกล่าว ในชื่อโครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตำบลนาแต้และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

/ในปีงบประมาณ...

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ ส.ป.ก. มีแนวทางการดำเนินงานขยายผลโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งขยายผลความสำเร็จจากเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลนาแต้ และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องไปสู่พื้นที่ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร เพื่อเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรรายใหม่ ในพื้นที่ใหม่ ได้มีโอกาสรับการพัฒนาตามแนวทางพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยนำเกษตรกรเข้าศึกษาเรียนรู้จากฟาร์มตัวอย่าง และพื้นที่ขยายผลฟาร์มตัวอย่างตำบลนาแต้ และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกัน ทั้งนี้ ส.ป.ก. จะขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินงานตามห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) มีการวิเคราะห์ศักยภาพและตลาดเพื่อจัดการระบบผลิตให้ตรงเป้าหมาย และดำเนินงานอย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน

๔. วัตถุประสงค์

๔.๑ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพเกษตรกรรม

๔.๒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๔.๓ เพื่อขยายผลโครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งขยายผลความสำเร็จจากเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลนาแต้ และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องไปสู่พื้นที่อื่นในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร

๕. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่การดำเนินงาน

เกษตรกร/ทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๕๐ ราย

๖. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินการโครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างฯ ตำบลนาแต้และตำบลคำตากล้า อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร และพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

๗. วิธีดำเนินงาน

กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.) และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร (ส.ป.ก.สกลนคร) ดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ดังนี้

๗.๑ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำแผนการดำเนินงาน

๗.๑.๑ ศึกษาข้อมูลเกษตรกร พื้นที่ ชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของเกษตรกรบริบทชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน จัดทำแผนชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร/ชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแผนงานพัฒนา

๗.๑.๒ ประสานงานเกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงแผนงานโครงการ จัดทำแผนปฏิบัติการ และประสานงานเพื่อการจัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน

๗.๒ จัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน

/๗.๒.๑ ดำเนินงาน...

๗.๒.๑ ดำเนินงานจัดฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร การพัฒนาอาชีพ และองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับเกษตรกร ทายาทเกษตรกร เด็ก และเยาวชน และบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๕๐ ราย

๗.๒.๒ เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เข้าร่วมการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๗.๓ การพัฒนาและสร้างแหล่งเรียนรู้/เกษตรกรตัวอย่าง

๗.๓.๑ พัฒนาพื้นที่โครงการ/พื้นที่ดำเนินงาน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ

๗.๓.๒ ให้การสนับสนุนและพัฒนาเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน ๑ ราย เพื่อเป็นต้นแบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรรายอื่นและผู้สนใจ

๗.๓.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนแนวทางการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่โครงการและเขตปฏิรูปที่ดิน

๗.๔ การขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

๗.๔.๑ ขยายผลองค์ความรู้ และขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปสู่เขตปฏิรูปที่ดินและเกษตรกรรายใหม่ให้มากขึ้น

๗.๔.๒ สนับสนุนเกษตรกรในการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยีทางการเกษตร การพัฒนาอาชีพ และองค์ความรู้ต่าง ๆ

๗.๕ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๖ การสร้างภาพลักษณ์ผลการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการและการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวเนื่องกับโครงการฯ

๗.๗ ส.ป.ก.จังหวัด รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายเงินประจำเดือนในรูปแบบ ALRO Tracking เพื่อให้ กปร. จัดทำรายงานสรุปผลรายเดือนและประจำปี

๗.๘ การติดตามและประเมินผล

๗.๘.๑ สำรวจ สอบถาม ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานโครงการ

๗.๘.๒ ติดตาม ประเมินผล เกษตรกรให้นำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ

๗.๘.๓ จัดทำสรุปผลการติดตามและประเมินผล ด้วยรูปแบบรายงาน/อินโฟกราฟฟิก/สื่อออนไลน์/เอกสารวิชาการ เป็นต้น

/๘. ตัวชี้วัด...

๘. ตัวชี้วัด

๘.๑ เชิงปริมาณ

- เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ ๕๐ ราย

๘.๒ เชิงคุณภาพ

- เกษตรกรเป้าหมายที่น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕

๘.๓ ผลสัมฤทธิ์

- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐
- การขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปสู่เกษตรกรรายใหม่ ในพื้นที่ใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน (พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร) จำนวน ๒๐ ราย

๙. งบประมาณ

รวมทั้งสิ้น ๘๙๖,๑๐๐ บาท (แปดแสนเก้าหมื่นหกพันหนึ่งร้อยบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๙.๑ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ จำนวน ๖๓๕,๑๐๐ บาท (หกแสนสามหมื่นห้าพันหนึ่งร้อยบาทถ้วน)

๙.๒ เงินนอกงบประมาณ (เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) จำนวน ๒๖๑,๐๐๐ บาท (สองแสนหกหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน)

๑๐. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

๑ ตุลาคม ๒๕๖๙ – ๓๐ กันยายน ๒๕๗๐

๑๑. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๑.๑ เกษตรกรมีอาชีพ มีรายได้ เกิดการพึ่งพาตนเอง

๑๑.๒ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เกษตรกรตระหนักถึงคุณค่า เกิดจิตสำนึกในการดูแล หวงแหน และอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

๑๑.๓ มีแหล่งเรียนรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริและเกษตรกรตัวอย่างที่สามารถขยายผลสู่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑๑.๔ เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ สามารถขยายผลด้วยการน้อมนำแนวพระราชดำริไปเป็นรากฐานของการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ

๑๑.๕ เกษตรกรมีความเข้าใจการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ สามารถประกอบอาชีพโดยมีแนวทางตามพระราชดำริเป็นรากฐาน มีการรวมกลุ่มและเครือข่าย ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของครัวเรือนและชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง